

Martha: van dienstbode tot verzetsstrijdster

Martha Nan werkte als dienstbode in Hises. De Grootbroekse werd door haar werkgever meergerechtigd in het verzet. Ze verleende onderduikers hulp en werd lokaalster. De groep waar ze deel van uitmaakte werd in juli 1942 opgepakt. Martha werd op transport gesteld naar Ravensbrück.

Martha overleefde de oorlog, herwel te onder door slechte omstandigheden in diverse kampen verblijft. Ze woog nog maar 45 kilo en leed aan tbc, toen ze werd bevrijd door de Russen. Ze kwam op 10 april 1946 terug in Grootbroek. Vele andere dorpsgenoten hadden minder geluk.

Hun verhalen en dat van Martha Nan zijn onderdeel van de expositie over 75 jaar bevrijding. Een door historische vereniging Oud Stede Broec - samen met het Waalfries Archief en het Historisch Genootschap West-Friesland samengestelde expositie - die eigenlijk tijdens de mei maand en de Fieststermarkt 2016 worden gehouden. Maar dat kun met doorgaan vanwege corona. De vernieuwing maakt het Oud Stede Broec mogelijk om volgens de regels van het RIVM op drie plekken in de gemeente via 29 panelen met foto's en teksten het verhaal te vertellen van de dorpen in Stede Broec; kort voor, tijdens en vlak na

de oorlogsteden. 'Ons zijn goddank geen diepe wonden geslagen' zal burgemeester Schrijnder van Grootbroek tijdens de collectie voor oorlogsvolwassenen, op 15 juni 2016. Na de capitulatie werden allerlei maatregelen genomen, ook in Stede Broec. De namen moesten verduisterd zodat angsten plotten zich niet konden ontbreken. Er kwam een avondklok en bepaalde beroepen werden voor Joden verboden.

Dok werden Duitse soldaten ingekwartierd in de dorpen. In het begin van de oorlog leek het allemaal nog niet te vallen. De kapper hielp Duitse soldaten en in café als De Groent Papagali (regenvoeddig De Woest Hoopjes) en in De Haler Maan werd nog wel eens gezamenlijk een biertje gedronken.

Voedselschaarste

Maar de sleet werd grimmiger. Het werd gevaarlijker en het gedrag van de Duitsers veranderde. Er ontstond voedselschaarste, men kwam op de bon en de zwarte handel nam toe, zeker in de dorpen met hun vele tuinders. Vanaf 1944 werden elektriciteit en gas schaars, het televiziekamer nam af, ook door de vele beschietingen. De St. Josephschool in Grootbroek werd gesloten door de Duitsers, de jongens kregen voorname les in Het Wapen van Grootbroek. Tot in de winter van 1944/1945 onderwijs niet meer

Duitse soldaat in trapwagen bij de familie Geerting, omringd door kinderen.

mogelijk was. Nadat radiotoestellen werden verboden, omdat ze vaak naar de BBC werd geluisterd, werd de winkel van Toon Bertrand in radi'o in Bovenkampel gesloten. Maar Paul Buyman hield uitkomst. Hij had ook winkel in boeken en religieuze artikelen en zette een aantal radiotoestellen in zijn etalage, met daaroverheen een doek met daarop een heiligenbeeld. De toestellen kwamen onopgemerkt de oorlog door.

Kinderen

Op het platteland werden in de oorlog nogal eens kinderen uit grote steden ondergebracht. Ook in de dorpen van Stede Broec. Van februari tot mei 1943 werden meer dan 300 kinderen ondergebracht bij gezinnen in Bovenkampel, Grootbroek en Lutjebroek. Anneke Stalder uit Den Haag vond een onderkomen bij de familie Kruik in Grootbroek. Ze had een dopboek bij. Het was een boekje, de twee veld er 'maai aan'. De 'voortbewaarders' in het dorp wisten ze te helpen om te blijven. 'Voor geen honderdduizend gulden zou ik hier willen wonen', schreef ze.

Het buurmeester Marijke Drecht zocht de bij burgemeester Schrijnder. Na een tijdje werd ze ziek. Gedachte werd aan tbc maar Marijke bleef ziekte te hebben. Ze werd in het ziekenhuis van

Achtergrond Foto expositie 75 jaar

Van 3 tot en met 15 september is de foto-expositie 75 jaar bevrijding te zien op drie locaties in Stede Broec: de openbare bibliotheek, de hal van werkcentrum Streekhof en het slet in de 18-kerk in Grootbroek.

Lutjebroek op 14-jarige leeftijd. Na de bevrijding kwamen halverwege juni 1945 de transporten op gang en konden alle kinderen weer naar huis.

Aanmacht wordt op de expo uiteraard ook bezien van verzet en onderduikers. Mensen, op de vlucht voor de Arbeidsmaatschappij werden geholpen door de landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers. Plaatselijk leider van Bovenkampel was Jozef Marthe, in Grootbroek was Jan Simon Kees, in Lutjebroek Piet Rovers en later Gus Schuur. Gezinnen die onderdak boden werden geholpen met voedsel en 'zakgeld' voor onderduikers, er werd gezorgd voor persoonlijke wissel en vervallen boekkaarten.

Er was kennis de bevrijding van Nederland. Mensen liepen in vroege velding staggend door de straten. Burgemeester Elders werd ombo-

den bij de Duitse soldaten in het Verzetsingebouwen: zij vertrokken nog dezelfde avond. Elders kreeg een paard cadeau, dat hij aan de plaatselijke molenaar gaf, wiens paard was gevoerd. De Nederlandse Rijkslandbouw Organisatie NRS werden als ordehandhaving benoemd terwijl de meest Duitse soldaten lopend wegrok, richting Hoorn en Modderblik.

Op 11 mei, Hemelvaartdag, trekken om 14 uur Canadese soldaten door de dorpen. Er was een grote optocht in Grootbroek, de bevolkingsregisters werden van de schuur van Car Schuur in Lutjebroek naar het gemeentehuis ge-

bracht. Vrouwen die met Duitse soldaten meegingen in de oorlog, werden kaalgeschoren en met veel heftigheid. Zij werden op een open laaihek door het dorp gereden. Er werden ruiten ingesmeerd bij NIS'ers, Gestellen 'Beide Nederlanders' werden opgepakt. In Bovenkampel werd een groentehandelaar vermoord tot vijf jaar omdat hij Maurits Kan, een Joodse man had verraden. Duitse inwoners ergeren om een milde straf. De in Bovenkampel werd de straf 'Vijf jaar verra' opgevoerd. Stede Broec was vrij.

Tanja Kampen

Verzetstrijdster Martha Nan.

Kuni 200 foto's oorlog

In wijkcentrum Streekhof is vanaf zaterdag 3 september een expositie te zien met ruim 200 foto's van het oorlogverleden van Stede Broec.

De foto's zijn afkomstig uit het eigen bezit van de Nederlandse Verzetsing Oud Stede Broec en vormen een aanvulling op de 29 panelen met foto's en teksten die er aan zijn in de openbare bibliotheek. Vijftien panelen maken onderdeel uit van de regionale tentoonstelling 'Beide Nederlanders' en zijn in de openbare bibliotheek te zien in de openbare bibliotheek Oud Stede Broec en kunnen vertalen over het de oorlog in de Arde kampen op het platteland behield werd.

Een groot deel van de foto's en teksten zijn afkomstig uit het boek 'Bovenkampel, Grootbroek en Lutjebroek op de Tweede Wereldoorlog', geschreven door Marjolijn van der Walle. Daarna kwam vertalen van de oorlog met beschrijvingen van inwoners.

Beide exposities zijn tot en met vrijdag 2 september te bezien. De panelen vertalen vertalingen van de bibliotheek naar de 18-kerk in Grootbroek. Verzetsingevindsten van Oud Stede Broec zijn tijdens de expositie aanwezig in de gemeente te zien. Schrijnder Kruik zijn ook welkom.

Voor geen honderdduizend gulden zou ik hier willen wonen

Soldaten van de NSB, afdeling Grootbroek en Lutjebroek, tijdens de bevrijdingsovername.